

Paul-Henri Spaak in Turnhout

Paul-Henri Spaak geldt als één van de belangrijkste Belgische politici van de 20ste eeuw. Geboren in Schaarbeek in 1899, studeerde hij in 1921 af als doctor in de rechten. Hij vestigde zich als advocaat en was kamerlid voor de Belgische Werkliedenpartij (1932–1940) en vervolgens voor de Belgische Socialistische partij (1945–1966). Tot 1944 was hij vele malen minister. Op 11 augustus 1949 werd hij tot minister van Staat benoemd. Van 1953 tot 1957 was hij burgemeester van Sint-Gillis. Andermaal minister van Buitenlandse Zaken (1954–1957 en 1961–1966), legde hij zich vooral toe op de verbetering van de Belgisch-Kongolese betrekkingen en op de Oost-Westontspanning. Na de Tweede Wereldoorlog speelde Spaak tevens een belangrijke rol in de internationale politiek, onder meer als voorzitter van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties (1946), van de Gemeenschappelijke Vergadering van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) (1952–1954). Van 1957 tot 1961 was hij secretaris-generaal van de NATO. Op 27 juli 1966 verliet hij de politiek.

Minder bekend is dat hij tijdens de Eerste Wereldoorlog drie maanden gevangen heeft gezeten in de Turnhoutse gevangenis wegens een poging om clandestien de grens over te steken. In het voorjaar van 1916 vroeg de zeventienjarige Spaak immers toestemming aan zijn vader om het Belgische leger te gaan vervoegen, dat toen al bijna twee jaar achter de IJzer standhield tegen het Duitse leger. Daarvoor moest hij de grens met het neutrale Nederland zien over te steken, vandaar naar Engeland reizen

om dan het Kanaal over te steken naar Frankrijk, waar zich de opleidingscentra van het Belgisch leger bevonden. Dit was levensgevaarlijk, want de Duitsers hadden de hele Belgisch-Nederlandse grens in de zomer van 1915 afgesloten met een elektrische hoogspanningsdraad, die streng werd bewaakt. De draad kwam in de omgeving van Turnhout tot aan de Ravelse brug over het kanaal. Vanaf deze brug liep de draad nog een eindje langs het kanaal tot aan de gemeentegrens van Turnhout, waarna hij die gemeentegrens met eerst Ravels en dan Weelde volgde tot aan Weelde Station. Daarna volgde hij de grens met Nederland tot in Merksplas. Dit had tot gevolg dat Ravels, Poppel en Weelde voortaan waren afgesloten van de buitenwereld en voor de inwoners alle verkeer met de rest van België was verboden.

De nabijheid van de draad maakten van Turnhout en de hele Noorderkempempen een echt centrum voor grenspassage. De vader van Spaak nam contact op met een Kempense dienst voor clandestiene passering van de grens om zijn zoon Paul-Henri over te brengen. In mei 1916 ging deze op pad, maar na verraad door een grenspasseur werd hij gearresteerd op het moment dat hij het Kempisch Kanaal wilde oversteken. Op 28 mei sloten de Duitsers hem op in de gevangenis in de Wezenstraat, waarvan de bezetters een deel hadden in beslag genomen voor hun gevangenen. Hij kreeg eenzame opsluiting in cel nummer 45. Maar al snel kon hij dankzij de hulp van een gevangenisbibliothecaris en van een Duitse bewaker boeken lezen en brieven schrijven en ontvangen.

Op 15 juni 1915 schreef hij aan zijn grootmoeder over zijn verplichte verblijf in Turnhout het volgende. *'Dit jaar heb ik vroeger dan gewoonlijk vakantie genomen en verblijf in een charmant klein stadje, waarvan ik jammer genoeg de omgeving nog niet heb kunnen verkennen. Ik logeer in het grootste hotel van de stad. Er is een spijtig aspect aan: men heeft mij kamer 45 toegewezen en vervolgens al mijn geld afgenomen. Lectuur, als die voorhanden is, is mijn favoriete tijdverdrijf. Ik heb me al vijf boeken laten bezorgen. De auteurs zijn nieuw voor mij. Raoul de Navery¹ is de auteur van een vijftigtal boeken. U*

¹ De Française Eugénie-Caroline Saffray, ook bekend als Raoul de Navery (1831-1885), was een schrijfster van talrijke militante katholieke romans.

denkt zonder twijfel dat dit een rivaal is van de Penson de Terrail² of van Xavier de Montépin³. Helemaal niet, het gaat hier om een katholieke auteur, met God als grote held en voorbeeld. Als deze boeken mij niet erg inspireren, dan kan ik me er toch in verdiepen. Het is de evenwichtige lectuur die ik me toewens. Ik ben in goede handen en voor mijn terugkeer kunt u een gebedenboek bestellen. Ik ga trouwens elke zondag twee keer naar de Kerk en ik aanhoor gelovig het Nederlandstalige sermoen.'

Na drie maanden opsluiting mocht Spaak eindelijk zijn Turnhoutse cel verlaten en werd hij met enkele kameraden getransporteerd naar Duitsland. Hij kwam terecht in het krijgsgevangenkamp van Sennelager (een stadsdeel van Paderborn), waar hij in november 1918 het einde van de oorlog zou meemaken. Daarna kon zijn steile opgang als politicus beginnen.

Literatuur: Michel Dumoulin. Spaak. Brussel, 1999.

Sam Van Clemen. Turnhout tijdens de Eerste Wereldoorlog. Turnhout, 2005.

Sam Van Clemen

² Pierre Alexis, burggraaf de Ponson du Terrail (1829-1871) was een populaire schrijver die zich toelegde op romans in feuilletonvorm. Hij schreef 200 romans en feuilletons in 20 jaar.

³ Xavier Henri Aymon Perrin, graaf de Montépin (1823-1902) was een populaire Franse romanschrijver.